

CM4-12 Taking Change from Money - שליחות יד בפקדון: כסף

Bava Metzia (Mishnah 43a)

Concerning one who deposits money with a moneychanger, the law is: אם צרוּרין — If [the money] is tied up in a bundle, לא ישתמש בהן — [the moneychanger] may not use it. .... לפיכך — Therefore, אם אבדו — if it is lost, אינו חייב באחריותו — he is not liable to compensate the owner for it. מותרין — If, however, [the money] is loose, ישתמש בהן — he may use it. לפיכך אם אבדו — Therefore, if it is lost, חייב באחריותו — he is liable to compensate the owner for it.

Concerning one who deposits money with a private householder, בין צרוּרין — whether [the money] is tied up or loose, לא ישתמש בהן — [the householder] may not use it. לפיכך אם אבדו — Therefore, if it is lost, אינו חייב באחריותו — he is not liable to compensate the owner for it.

Bava Metzia (Gemara 43a)

אמר רב הונא — Rav Huna said: ואפילו נאנסו — He is liable to compensate the owner even if [the money] was lost through an unavoidable accident.

The Gemara challenges Rav Huna's view:

— וְהָא אבדו קתני — But the Mishnah says, “if it is lost, he is liable etc.” The word “lost” signifies ordinary, as opposed to unavoidable, loss. — ? —

The Gemara answers:

Our Mishnah may be explained in the same way as Rabbah explained a different Mishnah: דאמר רבה — For Rabbah said: נגבבו בלסטין מזויין — When the Mishnah says “they were stolen,” it refers to theft by an armed bandit, which is an unavoidable loss. אבדו שטבעה ספינתו בים — When the Mishnah says “they were lost,” it refers to a case where his ship sunk in the sea, which is an unavoidable loss. Thus, we see that the word “lost” can refer even to unavoidable loss.

The Gemara presents a different view regarding the moneychanger's liability:

— ורב נחמן אמר — But Rav Nachman said: נאנסו לא — If [the money] was lost through an unavoidable accident the moneychanger is not liable.

This view is challenged:

— לדידך דאמרת נאנסו לא — According to you, who said that if [the money] is lost through an unavoidable accident the moneychanger is not liable, אלא לא הוי שואל עליהו — evidently, [the moneychanger] is not considered a borrower of [the money]. — אי שואל לא הוי — But, if he is not a borrower, שומר שקר נמי — he should not be regarded as a paid custodian either, for he did not receive any payment. Therefore, he should not be liable even for ordinary loss! — ? —

Rav Nachman answers:

— אמר ליה — [Rav Nachman] said to [Rava]: בהא מודינא לך — Although I maintain that he is not considered a borrower, this much I concede to you, that he is considered a paid custodian. דהואיל ונהנה מהנה — For since he derives a degree of benefit from the entrusted money, he provides a degree of benefit to its owner. That is to say: בההוא הנאה — By virtue of the benefit he derives from the money, דאי מיתרמי ליה זבינא דאית בה רווחא זבן בהו — namely, that if a purchase that has a potential for profit comes his way, he can buy it with [the entrusted money], הוי עליהו שומר שקר — he is considered a paid custodian with regard to [the money].

כשמותר להשתמש בהם

שלחן ערוך הרב (סעיף כח) - אבל בשאר חפצים וכיוצא בהם אף על פי שכל מין הוא שוה ואין בו הפרש כלל, אסור להוציאו ולשלם אחר תחתיו אף על פי שאין הפרש כלל בין זה שהוציא לזה שמשלם תחתיו כמו במעות. לפי שכיון שאין הדבר ידוע למפקיד שהנפקד צריך להוציא חפץ זה אין כאן הוכחה שנתרצה לזה והרי זה שלא מדעת ושולח יד בפקדון, כי שליחות יד האמורה בתורה אינה על מנת לגזול בלבד אלא אפילו על מנת לשלם תחתיו כיוצא בו ממש, הואיל והוא מוציא הפקדון לגמרי בין כולו בין מקצתו הרי זה שולח יד בפקדון.

ש"ך (רצב, ח) - מוכח בתוס' דאפילו תובע אותם המפקיד קודם שהוציאם הנפקד אינו צריך להחזיר אותם המעות עצמם אלא יכול ליתן לו ממעות אחרים. [פת"ח (הג"ט)-הש"ך לשיטתו שהמפקיד אינו יכול להקדישם].

אמרי ברוך (שם) - צריך עיון דיש לומר דליתא להך דינא רק למאן דאמר דדין שואל לו להתחייב באונסין משום דהוי כהלואה, אבל לפי מאי דפסקינן אןן כאן כרב נחמן דמחמת זכות שיש לו שהיה יכול להשתמש בו אין עליו שם לזה ולא שואל רק הוא כשומר שכר יש לומר דאם המעות בעין חייב להחזירם בעינם. [וכן מקשה החכם צבי בהגהותיו לט"ז סי' עג, יט].

נתיבות (שם) - הוה ליה כאילו נתן לו רשות המפקיד להנפקד שאם ירצה לקנות המעות שיקנהו, והוה כאילו אחד נתן חפץ לחבריו שהיה הברירה בידו אם ירצה יהיה קונה אותו ואז כשירצה קונה אותו בעל כרחו של הנותן וכשאינו רוצה אין בו קנין.

כשאסור להשתמש בהם

מהרש"ך (סי' קמה, הובא במחנה אפרים) - לא מחוייב היכא דנשתמש במעות אלא היכא דלא שם אחרים תחתיהם תיכף ומיד אלא לאחר שהוציאם מניח אחרים תחתיהם ומשום הכי צריך דעת בעלים, אבל היכא דהניח אחרים תחתיהם ומשום הכי בשעה שלקח אלו יצאו ואלו נכנסו תחתיהם לא מחייב בהו משום שמוש.

מחנה אפרים (הלכות שומרים כה) - לא הבנתי דבריו דמי זכה את שלו שאותם אחרים בעלי המעות.

נחלת צבי (רצב, הובא בפתחי חושן ה, סקס"ז) - בשליח לקנות או לקדש שנעשה מבוקשו אין למשלח קפידא בחילוף המעות, אבל במפקיד אפשר שגם במעות שייך לומר אדם רוצה בקב שלו... ואף לדעת המתירים להחליף בפקדון צריך שיהיו החליפין כעין מעותיו ממש.

מעות בזמן הזה

שלחן ערוך (רצב, ז) - בעל הבית שרוב עסקיו בריבית דינו כשולחני לפי שצריך תמיד למעות.

סמ"ע (רצב, יח) במרדכי כתב דבזמננו שאין לנו שדות וכרמים כל עסקינו בריבית וקניית סחורה וכולי עלמא דינם כשולחני. [ומביאו הש"ך שם, וכן פוסק שלחן ערוך הרב סעיף כח].

תומים (קכה, ג) - דינו של הרא"ש ומרדכי דבזמננו הכל כחוננו לא נזכר ברמב"ם כלל. [ועי' פתחי חושן]

דברי גאוני (צה, עג) - שמעון שבעיר אחרת שלח מעות לראובן על ידי שליח בחנם ובדרך נגנב המעות מהשליח, ורצה מורה אחד לומר שהשליח חייב מטעם שמסר לו שמעון המעות מותרים ומבואר בש"ך סק"ב בזמננו כולי עלמא דינם כשולחני והוי שומר שכר משום שמותר להשתמש בהם. והגאון המחבר [בית שלמה] הסכים עם השואל שפסק שהשליח פטור דלא נתן המעות בתורת פקדון לשהות בידו רק עשאו שליח למסור המעות להלוה... ואסור להשתמש בהם. [וע"ש באחד שהיה חייב לחבירו נ' זהובים ונתן לו באנקענאט של ק']

ספר

רמ"א בשם מרדכי (רצב, כ) - תלמיד חכם שאין לו ספר כיוצא בזה מותר לקרות ולהעתיק ממנו, כי ודאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו.

ט"ז - ולפי זה הוא הדין גם בזה דמיד הוה שומר שכר בשביל הנאה שיכול להשתמש, וכשהוא ישתמש בהן יהיה חייב אפילו באונסין. [והפת"ח כותב דמדברי הנתיבות לא משמע כן].

פתחי חושן (ה, סקמ"ח) - ולפי זה צריך לומר שיודע המפקיד שאין לו ספר כזה, ולא דמי ממש למעות אצל שולחני שלעולם אין קצבה למעות שהוא צריך... ויש להסתפק כשהשומר אינו תלמיד חכם אלא שאחד מבני ביתו תלמיד חכם, אם שייך גם בזה לומר כל המפקיד וכו'.

If we go with the Sma and Shach in the name of the Mordechai, we all have the status of a moneychanger nowadays. [It could be with credit cards things will change.] Therefore, if he didn't use the money yet, he is liable for theft and loss. If he did use the money, he is liable for oness (not because of שליחות יד, but because he becomes a שואל). But according to Divrei Geonim, the Mordechai does not apply when he will not have the money long term, like when he is a שליח to do something with the money.

If we don't go with the Mordechai, we would be a שומר חנם even nowadays. Therefore, if he didn't use it, he is not liable even for theft or loss. If he did use it, he was שולח יד and is liable for anything. However, if he immediately replaced it with other money, according to MaharShach he is not liable and remains a שומר חנם. According to Nachalas Tzvi that would be true only if he is being sent to buy something for the owner.

Therefore, someone sent to the store to buy something is considered a שומר חנם, because he does not have the money long term. However, if he immediately replaced the money with other money, he is not considered שולח יד, because the owner doesn't care which money he uses to do the job.